

Funkcija jednog tipično postmodernog kompjuterskog programa «PhotoShop» u kojem se mogu prepravljati fotografije jeste da stvarnost prepravi na takav način da nova verzija dobijena kao finalni ishod intervencije odgovara zamisli onoga ko taj program kontroliše. Još su nadrealisti otkrili potencijal intervencije na fotografiji kao jedinom (tada) mediju koji je mogao doslovno da oponaša stvarnost, odnosno otkrili su potencijalne jezičke igre i stvarali zbunjujuće efekte koji su se kosili sa onim što se od tog medija očekuje. PhotoShop se danas koristi u reklamnoj industriji sa idejama suprotnim nadrealističkim - njegov cilj nije dekonstrukcija stvarnosti već stvaranje jedne simulirane realnosti, odnosno, po Bodrijaru, simuliranog, hiperrealnog sveta koji je lepši od lepog i realniji od realnog. To je svet masovne potrošnje, dominacije medijskih slika, svet koji oblikuje postmoderna potrošačka ekonomija koja nameće obrasce kojima bi se trebalo prilagoditi. Žena u tom svetu jeste slika iz časopisa, ona je seksualizovani objekat požude muškarca ili kalup za druge žene. Ukoliko je feministkinja, ona se opet bori protiv sveta koji su isti muškarci, kako nas istorija uči, nametnuli i oblikovali. Selo u tom svetu ne postoji, jer se seoska ekonomija bazira na onom prevaziđenom modelu proizvodnje koja zadovoljava potrebe, ne proizvodeći nove. Selo postoji samo kao etno-selo koje se opet oblikuje kroz potrošačku paradigmu turizma, predstavljajući se kao idealizovani mitski predeo kroz slike «netaknute» prirode i narodnih nošnji koje zapravo postoje još samo u reklamama i folklornim ansamblima.

Na printovima Miroslava Prvulja intervencija se sastoji u pravljenju neočekivanih kombinacija, kao što je pokušstvo jednog ruralnog domaćinstva pretvoreno u muzičke instrumente ili kukuruz koji nosi arhitektonsku konstrukciju. Humor i parodija predstavljaju vrstu kritičkog odgovora na pitanja koja se tiču mesta sela i seoske proizvodnje «dobara» u postmodernom svetu. Printovi u ovom slučaju predstavljaju samo prikaz šireg projekta kojem je cilj da selo uključi u *kulturnu* ponudu, da ga izvuče iz njegovog mitskog postojanja na razini nostalgije koju podržavaju one strukture koje su manufakturnu proizvodnju robe istisnule proizvodnjom ideja i informacija. Zanemareno kao društveno značajna jedinka, selo se aktivira u okviru kulturne ponude. Umetnik se stavlja u ulogu posrednika (turističkog vodiča) koji intimno interesovanje, proisteklo iz sopstvenog porekla i refleksije samo-identiteta, uzima kao predmet umetničkog rada, koji potom pretvara u kulturno-angažovan rad. Premeštanjem funkcionalnosti u domen estetskog, ruralna proizvodnja se smešta u kulturni kontekst i pokazuje se *jedna moguća budućnost* njenog opstanka u okviru potreba savremenog sveta.

Snježana Torbica se, osim mogućnostima PhotoShopa, koristi još jednom prednošću kompjuterske tehnologije. To je opcija Ctrl+Alt+Delete, kojom se restartuje stanje koje više ne funkcioniše dobro, dakle opcija kojom se proces započinje iz početka. Ako je istorija – koja je relevantna samo za nas i značajna samo nama – zapravo naše znanje i naša predstava o njoj, onda je reč samo o *jednoj mogućoj verziji* istorije, koja tako omogućava pretpostavku (odnosno samim tim i postojanje) *drugih mogućih istorija*. Snježana Torbica restartuje na početak jedne takve istorije, neke istorije o kojoj čak ni nemamo jasnu predstavu, koja započinje tamo gde još uvek vladaju strukture koje počivaju na matrijarhalnom društvenom uređenju, i gde je žena primordijalno biće koje je svojim čulima u vezi sa prirodnim elementima koji konstituišu svet. Njena se društvena uloga ne konstruiše u odnosu na suprotan pol, ona se ne bori za svoja prava jer joj nikada

nisu ni oduzeta, ona je moćno, samodovoljno biće koje, kao takvo, čak i više zastrašuje od Klimtove sifilitične *famme fatale*, jer uopšte ne računa sa poznatim poretkom stvari. Otuda i začudan efekat slika na kojima egzistira. Ako simulacija, uzimajući lik stvarnosti, zapravo krije (po Bodrijaru) da iza nje nema ničega, šta stoji iza PhotoShop intervencije koja se ne sakriva iza slike stvarnosti?

Ivana Benović